

Karolina Alveryd
Utredare
Juridiska fakultetskansliet

Områdesnämnden för humanvetenskap

Remiss: Nya steg?- Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:60)

Allmänt

Utredningen konstaterar det positiva i att dels antalet kommuner som valt att engagera sig i förvaltningsområden för finska, meänkieli och samiska har ökat, dels att en revitalisering av det samiska språket kommit till stånd genom de två samiska språkcentra som inrättades 2010. Däremot nödgas utredningen konstatera, att minoritetspolitiken helt har misslyckats vad gäller förverkligandet av de rättigheter som alla minoritetsspråk (närmare bestämt 5 stycken – finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska) ska tillförsäkras landet runt. Utredningen menar att merparten av kommunerna uppfattar sig som icke berörda av lagens krav på stödåtgärder och ”majoritetssamhällets” kunskap om minoritetsspråken liksom deras plats i Sverige och historiskt är högst bristfälliga.

Utredningen föreslår ett antal disparata åtgärder för att komma till rätta med de uppmärksammade bristerna. Två övergripande antaganden framförs, nämligen dels att minoritetspolitiken i högre grad bör inriktas på överföringen av språk och kultur mellan generationerna, dels att minoritetspolitiken bör integreras bättre inom andra politikområden, såsom skollagen (2010:800) och socialtjänstlagen (2001:453). Fakultetsnämnden begränsar sitt remissvar till ett antal förslag där rättsliga synpunkter kan anses vara befogade, men avstår från att kommentera de politiska och övriga bedömningar som av förklarliga skäl ett betänkande av angivet slag – dvs. om minoritetspolitik – innefattar.

Fakultetsnämnden vill dock inleda med en allmän reflektion, som nämnden menar visar på en inbyggd motsättning i betänkandet. Mot *samhällets intresse* av ett skydd för och en vitalisering av de nationella minoritetsspråken kan ställas *det reella intresset hos de personer vars minoritetsspråk ska skyddas*. I vissa delar framstår nämligen dessa personers rättigheter närmast som en skyldighet att agera som ”kulturbärare”, vilket kan te sig diskutabelt. Integration och assimilering brukar i andra sammanhang knappast uppfattas som något så negativt som i detta betänkande (assimileringen beskrivs t.o.m. som ”ett hot”, s. 69), men det är ju samhället som enligt lagar och konventioner ska verka för språkens bevarande. I utredningen blir ett ointresse från föräldrarnas sida att välja förskola som bedrivs t.ex. på meänkieli ett samhälleligt problem och överväganden görs om hur samhället ska ge information och uppmuntra berörda personer att ”utnyttja dessa rättigheter” (s. 164). På så sätt framkommer i vissa delar av betänkandet ett paternalistiskt drag, som inte självklart är förenligt med berörda personers intressen och rättigheter. Föräldrarna kan ju faktiskt av olika skäl och med sina egna barns bästa för ögonen ha valt

Juridiska fakultetsnämnden

att inte betona vikten av minoritetsspråket, inte minst som vi lever i ett globaliserat och mångkulturellt samhälle där det finns så många intressen att balansera. Till belysning av dessa kritiska reflektioner kan följande exempel ges (s. 157 f.):

”De nationella minoritetsspråken är utsatta för ett starkt assimileringstryck eftersom det svenska språket är så dominerande och de nationella minoritetsspråken fortfarande ofta har låg status. Utredningen har erfarit att det kan vara svårt för förskolan att bryta majoritetsspråkets dominans. Ofta väljer barnen att svara på svenska och att tala svenska med varandra även om personalen talar minoritetsspråket.”

Utredningens lösning på detta problem blir att t.ex. under vissa tider på dagen eller veckovis bedriva hela verksamheten på minoritetsspråket eller att en del av personalen konsekvent endast talar minoritetsspråket.

Överväganden om förslag till vissa lagändringar

Fakultetsnämnden konstaterar att flera av förslagen om lagändringar är tämligen vaga och den konkreta betydelsen av desamma blir därför oviss. Så t.ex. föreslås att 3 § *Minoritetslagen* ändras så att kommuner och landsting inte enbart ovillkorligen ska *informera* ”de nationella minoriteterna om deras rättigheter” utan även informera om ”det allmännas ansvar” härför enligt lagen. Fakultetsnämnden delar Utredningens bedömning att det i och för sig är av central betydelse att minoriteter ges information om deras rättigheter om minoritetspolitiken ska få ett verkligt genomslag. Att paragrafen ändras så att informationen blir ovillkorlig (orden ”när det behövs på lämpligt sätt” stryks) kan därför vara tillfyllest. Å andra sidan kan en sådan skyldighet – utan anknytning till ett reellt behov – möjligen vara att skjuta över målet. Förslaget om en skyldighet att jämväl informera om det allmännas ansvar menar nämnden är onödigt och det utgör inte ett förtydligande av lagen.

I ett nytillkommet stadgande – 5 b § - föreslås att kommuner och landsting ska anta *dokumenterade mål och riktlinjer* för sin minoritetspolitiska verksamhet, av vilka ska framgå hur verksamheten följs upp. Motivet är främst att dessa organ idag i så hög grad inte uppfattar att Minoritetslagen gäller för dem och att en konkret och medveten aktivitet ska manas fram genom denna komplettering. Det handlingsutrymme som kommuner och landsting ges är emellertid stort så det sätt på vilket dessa nya uppgifter genomförs kan säkert komma att i hög grad variera. Vilka konkreta förstärkningar av minoritetspolitiken som kan komma att märkas framstår som ovisst. Fakultetsnämnden delar i vart fall utredningens bedömning att förslaget i denna del inte utgör en oproportionerlig begränsning av kommunernas krav självstyrelse.

En kommun kan enligt Minoritetslagen ansöka om att ingå i ett s.k. *förvaltningsområde med ett utökat skydd* för finska, meänkieli eller samiska, något som enligt Utredningen har visat sig vara en framgång. På så sätt har möjligheterna att få service i form av förskola, äldreomsorg etc. på minoritetsspråken ökat. Enligt förslaget ska 7 § ändras så att det blir svårare att lämna ett sådant område. Regeringen ska få besluta om *utträde* endast vid förekomsten av ”synnerliga skäl”. Som exempel anger Utredningen att kommunen har visat att den trots rimliga ansträngningar inte lyckats uppbåda ett intresse för ett utnyttjande av de rättigheter som följer av Minoritetslagen. Kommunen förutsätts i så fall att under en längre tid ha försökt göra berörda personer medvetna om sina rättigheter men efterfrågan saknas eller är rent sporadisk. Fakultetsnämnden har inget att erinra emot förslaget, men pekar på faran i att utpeka ett enda exempel såsom har skett, något som kan bli helt normbildande för tillämpningen. Om det primärt är denna situation som åsyftas bör den möjligheten övervägas att låta det komma till ett direkt uttryck i lagtexten.

Utredningen föreslår att befintlig reglering i Minoritetslagen om rätten till förskola och annan pedagogisk verksamhet respektive om äldreomsorg med personal som behärskar något minoritetsspråk *lyfts över i respektive sektorslag, dvs. till skollagen och socialtjänstlagen*. Avsikten är att de minoritetspolitiska frågorna ska integreras i de övriga förvaltningsområdena för att på så sätt ges större tyngd samtidigt som det ska tydliggöras för kommunerna vad som faktiskt åvilar dem. Fakultetsnämnden menar att förslaget har fog för sig och har inget att erinra däremot.

Slutligen kan tilläggas, att fakultetsnämnden delar utredningens bedömning att några *regler om överklagande* (utöver befintliga sådana i kommunallagen) *inte bör införas*. De beslut som idag meddelas med stöd av Minoritetslagen lämpar sig knappast för ordinärt överklagande, utan det är bättre – som utredningen förordar – att eventuella överväganden om överklaganden istället får göras inom ramen för de olika sektorslagarna, dvs. skollagen, etc.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus, professor Jonas Ebbesson. Yttrandet har beretts av professor Wiweka Warnling Nerep. Föredragande har varit utredare Karolina Alveryd. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Jonas Ebbesson

Karolina Alveryd